

colloquia
orientalia
bialostocensia

LITERATURA/HISTORIA

WYDZIAŁ FILOLOGICZNY
UNIwersYTETU W BIAŁYMSTOKU
NAUKOWA SERIA WYDAWNICZA

colloquia
orientalia
bialostocensia

LITERATURA/HISTORIA

14

STUDIA TATARSKIE
pod redakcją
Grzegorza Czerwińskiego

Seria 4

KATEDRA BADAŃ FILOLOGICZNYCH
„WSCHÓD – ZACHÓD”
UNIwersYTETU W BIAŁYMSTOKU

ZWIĄZEK TATARÓW RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

KOMITET REDAKCYJNY SERII:

Mariya Bracka, Piotr Chomik, Lilia Citko, Agnieszka Czajkowska, Krzysztof Czajkowski, Grzegorz Czerwiński [Sekretarz Redakcji], Joanna Dziedzic, Anna Janicka, Tadeusz Kasabula, Andrzej P. Kluczyński, Kamil Kopania, Krzysztof Korotkich, Grzegorz Kowalski, Paweł Kuciński, Lucy Lisowska, Jarosław Ławski [Redaktor Naczelny], Barbara Olech, Iwona E. Rusek, Michał Siedlecki, Łukasz Zabielski

Recenzenci tomu:

prof. dr hab. Włodzimierz Szturc (Wydział Polonistyki, Uniwersytet Jagielloński)
prof. zw. dr hab. Henryk Jankowski (Katedra Studiów Azjatyckich, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza)

Redaktorzy tomu: Grzegorz Czerwiński, Artur Konopacki

Opracowanie graficzne i skład: Alter Studio

Korekta: Jolanta Dragańska, Aleksander Gadomski (j. rosyjski), Jacek Partyka (j. angielski)

Indeks nazwisk: Grzegorz Czerwiński

Na okładce wykorzystano fotografie ze zbiorów NAC

Copyright by Katedra Badań Filologicznych „Wschód – Zachód” Uniwersytetu w Białymstoku, Białystok 2015

Copyright by Związek Tatarów RP, Białystok 2015

ISBN 978-83-64081-24-8

Książka została przygotowana w ramach projektu badawczego „Literatura polsko-tatarska po 1918 roku”. Projekt finansowany ze środków Narodowego Centrum Nauki przyznanych na podstawie decyzji numer DEC-2012/07/B/HS2/00292.

Podlaskie

Wydanie publikacji zrealizowano przy wsparciu finansowym Urzędu Marszałkowskiego Województwa Podlaskiego.

K B F
WSCHÓD - ZACHÓD

ZWIĄZEK TATARÓW
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Wydawca tomu:

Alter Studio, 15-281 Białystok, ul. Legionowa 30 lok. 211

tel./fax 85 72 22 545, e-mail: biuro@alterstudio.com.pl

www.alterstudio.com.pl

ESTETYCZNE ASPEKTY LITERATURY POLSKICH,
BIAŁORUSKICH I LITEWSKICH TATARÓW
(OD XVI DO XXI W.)

AESTHETIC ASPECTS OF THE LITERATURE OF
POLISH, BELARUSIAN AND LITHUANIAN TATARS
(FROM THE 16TH TO THE 21ST CENTURY)

ЭСТЕТИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ЛИТЕРАТУРЫ
ПОЛЬСКИХ, БЕЛОРУССКИХ И ЛИТОВСКИХ ТАТАР
(XVI–XXI ВВ.)

Edited by
GRZEGORZ CZERWIŃSKI
ARTUR KONOPACKI

Białystok 2015

NAUKOWA SERIA WYDAWNICZA

COLLOQUIA ORIENTALIA BIALOSTOCENSIA

Wschód, Pogranicza, Kresy, obrzeża i krańce, peryferie i prowincja to miejsca o szczególnej mocy kulturotwórczej. Równocześnie jest to przestrzeń oddziaływania odmiennych centrów cywilizacyjnych, religijnych, językowych, symbolicznych i literackich. Białystok i Podlasie, dawne ziemie Wielkiego Księstwa Litewskiego i całej jagiellońskiej Rzeczypospolitej to miejsce i dynamiczna przestrzeń pograniczna w głębokim znaczeniu: stykają się tutaj przecinające Europę na pół płyty kontynentalne cywilizacji łacińskiego Zachodu i bizantyjskiego Wschodu. Ścierają się tu, ale nie niszcząc wzajemnie, Orient ze światem Zachodu, Bałtowie ze Słowianami, prawosławni z katolikami, Białorusini z Polakami, Ukraińcy i Rosjanie. To źródło niemal wygasłej, niegdyś żywej tradycji żydowskiej, wyniszczonej przez Szoah, powoli odbudowującej się w nowym otoczeniu kulturowym i etnicznym. Tu znajdują się wielkie centra religijne i kulturalne wschodniego i zachodniego chrystianizmu: Ostra Brama, Żyrowice, Święta Góra Grabarka, Poczajów, Troki, Ławra Supraska, Grodno, Żytomierz, Bar, nade wszystko Ławra Kijowsko-Pieczerska; tu leżą ośrodki polskiego islamu: Kruszyniany i Bohoniki, centra religijne Karaimów, źródła chasydyzmu.

Białostockie Kolokwia Wschodnie to idea służąca międzykulturowej i międzyreligijnej wymianie myśli, utrwalaniu źródeł pamięci i tożsamości kulturowo-historycznej, badaniu świadectw literackich, artystycznych, przedstawiających przenikanie się wiar, kultur i tożsamości.

„Colloquia Orientalia Bialostocensia” to naukowa seria wydawnicza, której zadaniem jest publikowanie materiałów źródłowych i prac naukowych dotyczących szeroko rozumianego dziedzictwa europejskiego Wschodu. Jego części stanowią...

- Kultura, literatura, historia Europy Środkowej i Wschodniej.
- Cywilizacyjne i kulturowe pogranicza Europy i innych kontynentów, Orientu, Południa, Śródziemnomorza.
- Pierwsza Rzeczpospolita oraz kultury krajów słowiańskich, bałtyckich, germańskich, romańskich.
- Wielkie Księstwo Litewskie, Podlasie i Polesie, Inflanty, Kresy, pogranicze wschodnie, Prusy Wschodnie.
- Kultury mniejszości: Białorusinów, Żydów, Karaimów, Ukraińców, Rosjan, Niemców, Romów, Tatarów, staroobrzędowców, prawosławnych, protestantów.
- Tradycje, obrzędy, symbole i mity narodów Wschodu, języki ludów zamieszkujących tę kulturową przestrzeń.

RADA NAUKOWA SERII WYDAWNICZEJ

COLLOQUIA ORIENTALIA BIALOSTOCENSIA:

Andrzej Baranow (Wilno, Litwa)
Adam Bezwiński (UKW, Bydgoszcz)
Grażyna Borkowska (IBL PAN, Warszawa)
Tadeusz Bujnicki (UW, Warszawa) – Przewodniczący
Urszula Cierniak (AJD, Częstochowa)
Mieczysław Jackiewicz (UWM, Olsztyn)
Wołodmyr Jerszow (Żytomierz, Ukraina)
Dmitry Karnaukhov (Nowosybirsk, Rosja)
Zbigniew Kaźmierczyk (UG, Gdańsk)
Anna Kiezuń (UwB, Białystok)
Halina Krukowska (UwB, Białystok)
Ryszard Löw (Tel Awiw, Izrael)
Jan Leończuk (Książnica Podlaska, Białystok)
Elżbieta Mikiciuk (UG, Gdańsk)
Małgorzata Mikołajczak (UZ, Zielona Góra)
Swietłana Musijenko (Grodno, Białoruś)
Aleksander Naumow (UJ, Kraków)
Viviana Nosilia (Padwa, Włochy)
Jerzy Nikitorowicz (UwB, Białystok)
Eulalia Papla (UJ, Kraków)
Danuta Piwowarska (UJ, Kraków)
Jarosław Poliszczuk (Kijów, Ukraina)
Rościsław Radyszewski (Kijów, Ukraina)
German Ritz (Zürich, Szwajcaria)
Krzysztof Rutkowski (UW, Warszawa)
Tadeusz Sucharski (AP, Słupsk)
Wanda Supa (UwB, Białystok)
Maciej Tramer (UŚ, Katowice)
Halina Turkiewicz (Wilno, Litwa)
Alois Woldan (Wiedeń, Austria)
Igor Żuk (Grodno, Białoruś)

SPIS TREŚCI
CONTENTS OF THE BOOK
СОДЕРЖАНИЕ

Grzegorz Czerwiński, Artur Konopacki

Tatarskie spotkanie naukowe w Białymstoku i Sokółce. Wprowadzenie
Tatar Scientific Meeting in Białystok and Sokółka. Introduction
Научная встреча, посвященная проблемам татар, состоялась
в Белостоке и Соколке. Введение 13

I.

RĘKOPISY TATARÓW WIELKIEGO KSIĘSTWA LITEWSKIEGO
MANUSCRIPTS OF THE TATARS OF THE GRAND DUCHY
OF LITHUANIA
РУКОПИСИ ТАТАР ВЕЛИКОГО КНЯЖЕСТВА ЛИТОВСКОГО

Shirin Akiner

An Eclectic Literary Monument: The Religious Literature of the Tatars of
Belarus, Lithuania and Poland 33

Artur Konopacki, Joanna Kulwicka-Kamińska, Czesław Łapicz

Nieznany rękopis polskiego przekładu Koranu 49

Anetta Luto-Kamińska

Znaczenie literatury Tatarów Wielkiego Księstwa Litewskiego dla badań
lingwistycznych nad polskimi tekstami dawnymi 69

Dmitry Sevruk

Exorcism Rites from khamail-manuscripts of Lipka Tatars 85

Magdalena Lewicka

Identyfikacja i analiza tekstologiczno-filologiczna arabskiej warstwy językowej stron 478-485 tefsiru z Olity (1723) 107

II.

WSPÓŁCZESNA LITERATURA TATARÓW POLSKICH
CONTEMPORARY LITERATURE OF POLISH TATARS
СОВРЕМЕННАЯ ЛИТЕРАТУРА ПОЛЬСКИХ ТАТАР

Jan Tyszkiewicz

Kilka uwag o pisarstwie Stanisława Kryczyńskiego 135

Светлана Червонная

Поэзия и журналистика Селима Хазбиевича 143

Maciej Dajnowski

Fantazmat Wielkiego Stepu we współczesnej poezji
Tatarów polskich 165

Michał Łyszczarz

Społeczny wymiar współczesnej poezji polskich Tatarów 183

III.

TATARZY – KONTEKST LITERACKI I KULTUROWY
THE TATARS – LITERARY AND CULTURAL CONTEXT
ТАТАРЫ – ЛИТЕРАТУРНЫЙ И КУЛЬТУРНЫЙ КОНТЕКСТ

Лилия Габдрафикова

Татарский фольклор как основа национального этикета 205

Ляйсан Бадертдинова Татарская литература периода Казанского ханства: исследования и исследователи.	217
Jolanta Sztachelska Tatarzy Henryka Sienkiewicza	227
Anna Cudowska Wpływy tatarskie w modzie polskiej od XVI do XIX wieku.	245
Marek M. Dziekan Życie i dzieło bośniackiego pisarza muzułmańskiego Muhameda Nevaiego Uskufiego (XVII w.)	255
Николай Васькив «На все взгляни, осмысли все». Мотивы и образы поэзии Матымгулы Пырагы	281
Sergii Rybalkin Modern Moroccan Arabic Poetry: Its Beginnings and Development . .	303
Noty o Autorach	321
Summary	327
Indeks nazwisk	329
Указатель имен	340

Jan TYSZKIEWICZ

Akademia Humanistyczna

im. Aleksandra Gieysztora w Pułtusk

KILKA UWAG O PISARSTWIE STANISŁAWA KRYCZYŃSKIEGO

Po przeszło 100 latach od narodzin i 70 latach od śmierci Stanisława Kryczyńskiego (1911–1941) można podjąć próbę oceny pisarstwa tego przedwcześnie zmarłego historyka. Nie jest łatwo ogarnąć całość jego twórczości naukowej, popularyzatorskiej i poetyckiej. Badać ją należy czyniąc krytyczne studia specjalistyczne, oddzielne dla różnych rodzajów jego pisarstwa, w tym także rzeczy nieopublikowanych. Działalność popularyzatorska Kryczyńskiego wynikała z fascynacji historią, jego rozprawy naukowe łączyły się z zaangażowaniem patriotycznym, zaś w jego poezji przewijała się wrażliwość i kultura literacka.

Jako historyk całość dorobku Stanisława Kryczyńskiego oceniam głównie od strony merytorycznej i ideowej⁵²⁵. Osobowość twórcza autora *Tatarów litewskich* przejawiała się na kilku płaszczyznach. Polonista i literaturoznawca powinien ocenić dorobek literacki i formę literacką pozostałych tekstów. Uważamy, że utwory popularyzujące treści historyczne wchodzą w zakres zarówno dorobku literackiego, jak i historycznego. Przy wypracowaniu oceny osobowości i dorobku autora powinni spotkać się i współpracować – historyk, historiograf i metodolog, historyk

⁵²⁵ Por.: I. B. Beveridge, *Sztuka badań naukowych*, Warszawa 1963; J. Tyszkiewicz, *Pierwsza praca naukowa Jerzego Skowronka i studencki ruch naukowy*, [w:] *Jerzy Skowronek – historyk wieku XIX*, Warszawa 1999, s. 99-104.

literatury, historyk kultury, psycholog i socjolog, lub 2–3 osoby łączące różne kwalifikacje. Trzeba brać pod uwagę wiele aspektów twórczości intelektualnej, udokumentowanej na piśmie.

Wiele wskazówek do oceny twórczości Kryczyńskiego uzyskujemy z jego życiorysu. Jednakże życie Stanisława nie jest dostatecznie dobrze znane. Z pedagogiki, psychologii i socjologii wiadomo o znaczeniu dzieciństwa w rozwoju uczuciowym i intelektualnym. Fakty z jego życia powinny zostać sprawdzone, opisane i ocenione. Nie możemy zadowolić się stwierdzeniem o wczesnych zainteresowaniach historycznych. Ważne jest, w jakich okolicznościach się one narodziły i rozwijały. Trzeba więc zwrócić uwagę na młodość, wiek szkolny i okres studencki. Pisarz studiował przecież na trzech różnych uniwersytetach – na Uniwersytecie Jagiellońskim, Uniwersytecie im. Jana Kazimierza we Lwowie i Uniwersytecie Warszawskim im. Józefa Piłsudskiego (w latach 1930–1938).

W niniejszym artykule nie rozwiniemy tematu pisarstwa S. Kryczyńskiego. Proponujemy jedynie pewne sugestie w tym zakresie. Poznałem żonę Kryczyńskiego (w 1980 r.) oraz niektórych jego kolegów ze studiów (Ludwik Bazyłow, Lwów; Stanisław Płaskowicki i Bohdan Baranowski, Warszawa). Przebadłem materiały, które pozostały po autorze *Tatarów litewskich* i jego ważniejsze publikacje⁵²⁶. Na tej podstawie oparte zostały poniższe rozważania.

Stanisław Kryczyński urodził się w 1911 r. w Nowym Sączu w rodzinie nauczycielskiej. Rodzina była polska, katolicka, stanowiła odległą gałąź tatarskiego rodu z Wielkiego Księstwa Litewskiego. Ojciec Stanisława, Bronisław Kryczyński, wykładał przedmioty humanistyczne w liceach w Nowym Sączu, Wieluniu, Skierniewicach i Mielcu (do ok. 1936); w 1913–1914 współredagował w Złoczowie „Polską Gazetę Kresową”. Stryj Władysław był zamiłowanym krajoznawcą i zajmował się historią regionalną.

W szkole w Mielcu Stanisław przyjaźnił się z Wojciechem Skuzą i opracowywał z nim pismo szkolne pt. „Dziewanna” (1928/1929). Stanisław prowadził tam rubrykę „To co warto i trzeba czytać” oraz drukował

⁵²⁶ J. Tyszkiewicz, *Zainteresowania i dorobek badawczy Stanisława Kryczyńskiego (1911–1941)*, [w:] *Słowiańszczyzna i dzieje powszechne. Studia ofiarowane prof. L. Bazyłowowi*, red. W. Barbasiewicz, Warszawa 1985, s. 363–385.

swoje pierwsze wiersze. We *Fragmentach wspomnień* czytamy: „Obcując ze Skuzą, czułem się literatem i agitatorem społecznego radykalizmu, ateistą i chłopskim demokratą”. Niebawem w Krakowie Skuza podjął studia polonistyczne i został działaczem chłopskim⁵²⁷. Na wakacjach po maturze, jesienią 1929 r., Kryczyński pisał także wiersze. W 1930–1931 napisał pierwsze opracowanie historyczne pt. *Schola Mielcensis: 1526–1931*, oparte o źródła rękopiśmienne i literaturę naukową. Studia prawnicze na Uniwersytecie Jagiellońskim i wykłady wybitnych profesorów – Wacława Sobieskiego, Władysława Konopczyńskiego, Władysława Semkowicza, Stanisława Kota i Józefa Feldmana – zapełniły Kryczyńskiemu rok akademicki 1930/1931, jednak wymagane zajęcia nie zostały przez niego zaliczone. Stanisław zaczął pisać popularnonaukowe artykuły do czasopism. Były one poświęcone problematyce historycznej i etnograficznej.

Ponownie podjął studia na Uniwersytecie we Lwowie, jesienią 1931 r., najpierw prawnicze, później historyczne. Wybrał seminarium historyczne prowadzone przez prof. Stanisława Zakrzewskiego pt. „Wschód i Zachód. Na marginesie wielkich bitew świata – Nikopolis, Worskła, Grunwald, nad rzeką Świętą”. Pasjonujące wykłady i tematyka seminarium spowodowały, iż Kryczyński zdecydował się na napisanie magisterium na temat *Ariańska rodzina Lubienieckich w XVI–XVII w.* (obrona odbyła się jesienią 1935 r.). Ojciec, Bronisław, chciał, żeby młodszy syn został prawnikiem i miał zapewnione większe dochody niż nauczyciel. Interesując się genealogią, kupił synowi opracowanie Stanisława Dziadulewicza: *Herbarz rodzin tatarskich w Polsce* (Wilno 1929). To ojciec nawiązał ok. 1930–1931 korespondencję z Leonem i Olgierdem Kryczyńskimi. Krytycyzm, pasja poznawcza, antyklerykalizm ułatwiały zbliżenie studenta historii z działaczami tatarskimi⁵²⁸. Zachęcony przez stryja Władysława do krajoznawstwa, przez Wojciecha Skuzę do prac dziennikarskich, przygotowany warsztatowo do studiów historycznych przez prof.

⁵²⁷ S. Kryczyński, *Fragmenty wspomnień* oraz *Wojciech Skuza* (luźna kartka), Biblioteka Uniwersytecka w Warszawie, Gabinet Rękopisów, sygn. 1666.

⁵²⁸ Dobrą orientację w zainteresowaniach i publikacjach pomocnych S. Kryczyńskiemu w twórczości daje zachowany katalog jego biblioteki: *Zbiór księzek Stanisława Kryczyńskiego. Katalog, Warszawa 1936* (334 pozycje). Jest to duży notes, zachowany u rodziny, dostępny autorowi w 1980 r.

S. Zakrzewskiego, Stanisław mógł podjąć współpracę z Leonem i Olgierdem Kryczyńskimi. Leon szybko wciągnął Stanisława do prac redaktorskich i działań Związku Kulturalno-Oświatowego Tatarów RP, zbierania materiałów, prowadzenia korespondencji, organizowania Muzeum Tatarskiego w Wilnie. Stanisław zaczął realizować swoje pasje historyczne, literackie i dziennikarskie publikując w „Roczniku Tatarskim”. Leon i Olgierd byli prawnikami na odpowiedzialnych stanowiskach w sądownictwie i ważnymi działaczami ZKOTRP⁵²⁹.

Intensywną twórczość Stanisława Kryczyńskiego możemy podzielić na dwa okresy: studia historyczne pod opieką S. Zakrzewskiego (1932–1935) i praca pod kierunkiem Leona Kryczyńskiego (1935–1939). Okres, w którym Stanisław posiadał dwóch kierowników naukowych, przypadał na lata 1933–1935. Zakrzewski widząc zdolności i znając drukowany dorobek Stanisława zaproponował mu asystenturę (jesień 1935 r.), ale wkrótce zmarł (15 marca 1936 r.). Odtąd pisarz zajął się wyłącznie problematyką tatarską. Został współredaktorem „Rocznika Tatarskiego”, czasopisma historyczno-literackiego spełniającego standardy wydawnictwa naukowego⁵³⁰. Intensywna działalność Związku Kulturalno-Oświatowego Tatarów RP skierowana była na skonsolidowanie społeczności tatarsko-muzułmańskiej w Polsce, podniesienie jej wiedzy i świadomości, a także utrzymywanie kontaktów z Krymem i innymi grupami Tatarów europejskich (Powołże, Dobrudża)⁵³¹.

12 września 1935 r. Stanisław Kryczyński został stypendystą w Instytucie Orientalistycznym UW. Nauka języka tureckiego i arabskiego, wykłady i zajęcia na seminarium turkologicznym u prof. Ananiasza

⁵²⁹ Leon Najman Mirza Kryczyński. *Lider ruchu kulturalnego Tatarów polskich*, red. S. Chazbijewicz, Gdynia–Gdańsk 1998; A. Buczacki, *Zarys działalności prawników pochodzenia tatarskiego w II Rzeczypospolitej*, „Rocznik Tatarów Polskich” 2000, t. 4, s. 73-85.

⁵³⁰ J. Tyszkiewicz, *Leon Kryczyński jako redaktor „Rocznika Tatarskiego” w latach 1930–1939*, „Życie Muzułmańskie” 1988, nr 8, s. 33-40; J. Tyszkiewicz, *Z dziejów Tatarów polskich 1794–1944*, Pułtusk 2002, s. 138-152.

⁵³¹ A. Miśkiewicz, *Tatarzy polscy 1918–1939*, Warszawa 1990, s. 34-138; J. Sobczak, *Ludność tatarska Polski w poszukiwaniu tożsamości*, [w:] *Drogi i bezdroża komunikacji*, red. P. Bering, Gniezno 2008, s. 123-134; J. Tyszkiewicz, *Odrębne czasopisma jako przestrzeń integracji środowiska muzułmanów w Polsce międzywojennej*, [w:] *Komunikowanie i komunikacja w dwudziestoleciu międzywojennym*, red. K. Stępnik, Lublin 2010, s. 87-97.

Zajączkowskiego zajęły mu czas do początku 1938 r. Intelktualnie Stanisław dojrzał w środowisku orientalistycznym Warszawy i Wilna, publikował prace naukowe i popularnonaukowe. Jakie utwory poetyckie powstały wówczas – trzeba próbować ustalić⁵³². Na lata 1935–1937 przypada napisanie najobszerniejszego dzieła Stanisława Kryczyńskiego pt. *Tatarzy litewscy. Próba monografii historyczno-etnograficznej*, wydanego jako trzeci tom „Rocznika Tatarskiego” w 1938 r. Praca była oparta w części na materiałach Leona Kryczyńskiego oraz na relacjach i źródłach zbieranych wśród Tatarów polsko-litewskich przez autora wspólnie z Leonem. Sytuację dobrze opisuje fragment listu Leona do Stanisława z marca 1937: „pojedziemy po tatarskich ośrodkach” – „Ty byś stworzył nową epopeję à la Syrokomla lub Melchior Wańkowicz (ma się ukazać), bo potrafisz być i historykiem i beletrystą, a nawet poetą”⁵³³.

Publikacja *Tatarów litewskich* bez wglądu i aprobaty prof. Zajączkowskiego zakończyła się opuszczeniem seminarium turkologicznego i podjęciem pracy zarobkowej przez Stanisława w Archiwum Akt Dawnych (od kwietnia 1938 r.). Łączenie pracy w archiwum (kwiecień 1938 – wrzesień 1939) i prac redaktorskich było trudne. Wczesny okres niemieckiej okupacji spędził Kryczyński w Warszawie, a następnie z rodziną w Łowiczu⁵³⁴. Wtedy pisał wspomnienia, krótkie hasła z historii kultury i gromadził materiały dotyczące asymilacji cudzoziemców w Polsce, atrakcyjności kultury polskiej dla przybyszy, itd.⁵³⁵ Opracował wtedy część podręcznika historii dla szkół powszechnych, a właściwie dla korepetycji i nielegalnych lekcji historii w szkołach zawodowych z językiem polskim. Napisana część pozostała w rękopisie. Stanisław Kryczyński zmarł na tyfus 30 października 1941 r.

⁵³² J. Tyszkiewicz, *Orientalistyczne środowisko w Wilnie 1919–1939*, „Przegląd Orientalistyczny” 2008, nr 3/4, s. 173–181; J. Tyszkiewicz, *Początki seminarium turkologicznego prof. Ananiasza Zajączkowskiego: 1933–1936*, „Almanach Karaimski” 2014, t. 3.

⁵³³ List Leona Kryczyńskiego do Stanisława Kryczyńskiego z dn. 27 marca 1937 r., „Korespondencja Stanisława Kryczyńskiego z l. 1935–1940”, Biblioteka Uniwersytecka w Warszawie, Gabinet Rękopisów, sygn. 1680.

⁵³⁴ J. Tyszkiewicz, *Zainteresowania...*, s. 383–384.

⁵³⁵ Zespół notat, esejów, rozważań jako część teki „Wspomnień” (s. 29–97), powstawał od lutego 1939 r. do 1 maja 1941 r.

Środowisko rodzinne zdecydowało o rozwoju zainteresowań historycznych i wczesnej aktywności literackiej. Przykład ojca, nauczyciela zaangażowanego społecznie i publikującego artykuły z zakresu pedagogiki i metodyki nauczania, oraz stryja, publikującego popularne artykuły krajoznawcze, silnie wpłynął na Stanisława. W klasie przedmaturalnej współredagował piśmiennictwo szkolne, później w Krakowie i Lwowie pisał popularne artykuły do czasopism. Pierwsze wiersze napisał w szkole. Od 1931 r. poezja była wypierana przez piśmiennictwo historyczne, naukowe i popularne. W zachowanym dorobku trudno ustalić, czy w pewnym okresie zrezygnował z poezji. W latach 1938–1939 pisywał do narzeczonych listy miłosne, prozaiczne lub poetyckie.

Od czasów lwowskich został nie tylko badaczem historii, ale też współredaktorem „Rocznika Tatarskiego”. Przykład prof. S. Zakrzewskiego, uczonego i działacza społecznego, a także fascynacja okresem staropolskim, ułatwiły Stanisławowi dołączenie do liderów ruchu kulturalnego Tatarów – braci Olgierda i Leona Kryczyńskich⁵³⁶. W Warszawie, podczas jego studiów turkologicznych, ogniskowały się działania grup emigranckich, współpracujących z Instytutem Wschodnim i ruchem prometejskim⁵³⁷. Stanisław Kryczyński jako członek seminarium prof. Ananiasza Zajączkowskiego i współpracownik Związku Kulturalno-Oświatowego Tatarów RP poświęcił się w latach 1935–1939 działalności publicystycznej, organizacyjnej i naukowej.

⁵³⁶ J. Tyszkiewicz, *Stanisław Zakrzewski był nie tylko mediewistą*, [w:] *Środowiska historyczne II Rzeczypospolitej, cz.3: Materiały konferencji w Krakowie w 1988*, red. J. Maternicki, Warszawa 1989, s. 119-131.

⁵³⁷ I. Maj, *Działalność Instytutu Wschodniego w Warszawie: 1926–1939*, Warszawa 2007; J. Tyszkiewicz, *Początki turkologii w Warszawie: 1923–1934*, „Kwartalnik Historii Nauki i Techniki” 2015, nr 1 (w druku).

A FEW COMMENTS ABOUT STANISŁAW KRYCZYŃSKI'S WRITINGS

Abstract: The article is an attempt at a content-oriented and ideological assessment of the entirety of Stanisław Kryczyński's work from the perspective of historical science. Stanisław Kryczyński (1911–1941) was a historian and a poet with Polish-Lithuanian Tatar roots; he was the author of the book *Lithuanian Tatars: An Attempt at a Historical-Ethnographic Monograph* (1938). In this article, the author discusses connections between Kryczyński's biography and his writing and scientific activities, as well as the influence of his family and university environment on the young writer's creative personality.

Key words: Biography, Polish-Lithuanian Tatars, "Tatar Yearbook", Oriental studies in Poland.

НЕСКОЛЬКО ЗАМЕЧАНИЙ ПО ПОВОДУ ТВОРЧЕСТВА СТАНИСЛАВА КРИЧИНСКОГО

Аннотация: В статье предпринимается попытка научной и идейной оценки творческого наследия Станислава Кричинского с позиций истории как науки. Станислав Кричинский (1911–1941) был историком и поэтом татарско-литовского происхождения, автором книги «Литовские татары. Историко-этнографическая монография» (1938). В настоящей работе анализируются связи биографии С. Кричинского с его творчеством и научной деятельностью, а также описывается влияние семьи и университетской среды на формирование творческой личности молодого писателя.

Ключевые слова: биография, польско-литовские татары, «Татарский ежегодник», польская ориенталистика.